

Esther

Hay Aat Ten Liblu

Hay Nangitudo' eten Liblu: mid nanginnilah ngadana, mu alyon nan udumna an hi Mordecai nin (Esth. 9:20).

Hay Nangitud'anan ten Liblu: nan Hudyu.

Hay Pohdon nan Ngadan ten Liblun Ibaga: nan bittuan (nan ngadan Esther ya ngadan di iPersia, mu wada goh di ngadanah hapit di Hudyu an Hadassah, ya hay pohdonan ibaga ya myrtle an ohan kalahin di ayiw hidi).

Hay Gutud hi Nangitud'anan ten Liblu: gapu ta hi Esther di queen hidin 486 B.C. hi engganah din 465 B.C. at mid mapto' ya hay 465 B.C. nin di nangitud'ana.

Hay Teman ten Liblu: hay inat Apo Dios an namaliw hinan Hudyuh din amatagun Esther.

Hay Outline ten Liblu:

Hay numpaltian DA ALIN HI XERXES (1:1—2:23)

Hay hopap di numpaltianda ya hi Vashti di queen (1:1-22)

Hay miyadwan numpaltianda ya hi Esther di queen (2:1-23)

Hay numpaltian DA QUEEN AN HI ESTHER (3:1—9:17)

Hay hopap di numpaltianda ya aggyu numpabadang hi Esther ay Xerxes ta baliwana nan Hudyu (3:1—5:8)

Hay miyadwan numpaltianda ya
 numpabadang hi Esther ay Xerxes ta
 baliwana nan Hudyu (5:9—9:17)
 Hay numpaltian NAN HUDYUH ALUTALUTA
 (9:18—10:3).

Hay Numbehtaan nan Alin hi Xerxes

¹ Hiyah ne na'at hidin gutud di nun'alian Xerxes* an ohah nan a'alid Persia ya ad Media. Hay impapto'na ya hinggahut ta han duwampulu ta pitun provincia an nete"ad India ta engganad Ethiopia. ² Ya hidid Susa di awadan di nunhituwana.† ³ Ya heden miyatlung tawon hi numpapto'ana‡ ya indadaanay ongol an gotad, at inayaganan amin nan u'upihyalna an nan a'ap'apun di titindalunad Persia ya ad Media, ya nan gogobelnadol, ya nan a'ap'apuh di.§

⁴ Ya heden nunggotadana ya immuy hi hinggahut ta han nawaluy algaw ta pangipattiganah nan inadangyana ya nan ipabagbagtuan nan babluy an numpapto'ana. ⁵ Ya unat goh nalpah hanan na'at ya nundadaan goh hi gotad hi hinduminggu hinan gettaw di palasyunad Susa,

---

* **1:1** Hay ohan ngadana ya hi Ahasuerus, ya hay nun'aliana ya hidin 486-465 B.C. † **1:2** Adi tu'u nomnomon an ad Susa di kapitulyun di numpapto'ana ti waday opat an nabagtun ciudad hi nunhituwan nan ali an ad Ecbatana (Ezra 6:2), ya ad Babylon, ya ad Persepolis, ya ad Susa. Mu ad Susa di nunhituwanah nan gutud di tungnin ti maphod di climah di. ‡ **1:3** Unu 483-482 B.C. § **1:3** Gapu ta ni'gubat nan titindalun nan Alin hi Xerxes ad Greece hidin 482-479 B.C. at mid mapto' ya inayagan Xerxes dida ta way atondan munnomnom hi atondan mi'gubat ay didah di.

ya inayaganan amin nan tataguh di an nan nun'awotwot ta nangamung hinan adadangyan. ⁶ Nan gettaw di palasyunah di ya ma"aphod an nakultinaan hi mumpugagaw* ya mumpaha', ya nan mumbolah an linen† di go'odna. Ya nun'ihu'lub danen go'od hinan natalegonggong an silver an nun'itayun hinan tu'ud an marble. Ya hay marble, ya pearl,‡ ya nan udum an nangingan batuy nida'da' hinan gettaw, ya nan umbunan ya hay balitu' ya silver di niyamma. ⁷ Ya nan balitu' an bahu an numbino'ob'on an mi'id di niyengngohanay nun'inumandah nan do'ol an bayah an indadaan nan ali. ⁸ Ya inyuldin nan alih nan baalna an adida topngon di ipa'inumda ta okod nan tataguh pohdondah inumon.

⁹ Ya hi Vashti§ an ahawan nan ali ya enegtadana goh damdama nan binabaih dih nan palasyu.

¹⁰ Ya heden miyapituh algaw ya na'alewot nan Alin hi Xerxes, ya impa'ayagna din pitun baalna an nun'abahigan* an da Mehuman, ya hi Biztha, ya hi Harbona, ya hi Bigtha, ya hi Abagtha, ya da Zethar ay Karkas, ¹¹ ya inalinan dida ta umuyda ayagan nan ahawanan hi Vashti ta iyuydah nan wadana an iyuklupna nan uklup di ahawan di ali. Ya heden ahawana ya nidugah an ma"apgohan, at hiyanan pohdonan ipattig hinan u'upihyalna

---

* **1:6** Unu blue. † **1:6** Hiyah ne mundongngol an lo'ob an nalpuh flax an ay paguy. ‡ **1:6** Hiyah ne ma'alih ukrit an wah nan baybay. § **1:9** Hay ngadanah nan hapit di iGreece ya hi Queen an hi Amestris. Ya nan iGreece an nuntudo' hi historyn di na'na'at hidin penghana ya intudo'day aatna. * **1:10** Impakapunday baal di alih din penghana ta adida me'yelo' hinan a'ahawada.

ya nan mangilinay amaphodna. ¹² Mu unat goh immuy inalin daden baalnan Vashti din inalin nan ali ya adina ahan pohdon an umuy, at henen inatnay dimmalat hinan nidugah an bimmung-tan nan ali.

¹³ At himbumagga ya inayagana nan u'upihyalna an nanginnilan amin hinan uldin ya nan pangatdad Persia ta innilaonay ngadan di maphod hi ma'at ti wa ayan munhanhan nan ali ay didah aat di punnomnomdah aat danen ma'unud an uldin. ¹⁴ Danen gunna punhanhanan ya da Karshena, ya hi Shethar, ya hi Admatha, ya hi Tarshish, ya hi Meres, ya da Marsena ay Memukan. Didana nan pitun nun'abagtun a'ap'apun pangiyokodana eden babluydad Persia ya ad Media. ¹⁵ Ya inalinan diday, "Ha'in an Alin hi Xerxes ya hennag'u nan babaal'u ta immuyda inalih nan ahawa' din inali', mu agguyna inunud. At ad ugwan ya hanhana' ay da'yuy ngadan di aton tu'un hiya an miyunnudan hinan uldin tu'u."

¹⁶ Ya inalin Memukan hinan ali ya hinan u'upihyalnay, "Immannung an numbahol hi Vashti an ahawam, ya bo'on he"a ya anggay an ahawanay numbaholana ti ta'on un hinan a'ap'apuh tun bababluy tu'u ya an amin hinan i'ibba tu'un linala'i! ¹⁷ Ya awni ta innilaon an amin nan binabaih nen inat Vashti at hiyay dumalat hi adida pange'gonan hinan a'ahawada! Ya mid mapto' ya alyonday, Inyuldin nan Alin hi Xerxes an umuy ay hiya nan ahawana, mu agguyna inunud. ¹⁸ Ya innilaon ay nan a'ahawamin u'upihyalmuh tud Persia ya ad Media ad ugwan an algaw nan inat Vashti

at iyunnuddan hiya an adida e'gonan nan a'ahawada! ¹⁹ At hiyanan pohdom ay ya iyuldinmu ta adi mahkay mumpatpattig ay he"an ali nan ahawam an hi Vashti. At iddummuh nan nitud'an di uldin tu'uh tud Persia ya ad Media ta adi nonongan nahukatan.† Ya nannig'ah udumnah ma"aphod an ahawaom hi mihukat ay hiya. ²⁰ Ya wa ay ta mipa'innilah tun babluy tu'uh nen uldinmu at e'gonan nan binabaiy a'ahawada an ta"on un adangyan unu nawotwot.”

²¹ Ya penhod an amin nan u'upihyal ya ta"on nan alih nen inalin Memukan, at ta"on un hiya ya inunudna goh.‡ ²² At impiyuynay tudo' hi an amin hinan abablubabluy an nibalin an amin hinan numbino'ob'on an hapit nan tatagu. Ya hay hinapitnah nan tudo'na ya inalinay, “An amin nan linala'i ya hiyay ma'unud ay didan pamilya.”

2

Hay Numbalinan Esther hi Ahawan nan Ali

¹ Unat goh niyupoh din bungot nan Alin hi Xerxes ya ninomnomnah Vashti an ahawanah

---

† **1:19** Hay ugalin di iMedia ya iPersia ya adi ahan mahukatan nan uldinda, ya ta"on un nan alin ad uldin ya mid ah abalinana goh an mangaan (Esth. 8:8; Dan. 6:8). ‡ **1:21** Na'aan nan Queen an hi Vashti hidin 484 unu 483 B.C. Ya nitudo' hinan history an hidin na'aanana ya nuntungaw ta hi Artaxerxes. Ya hidin nuntawon hi Artaxerxes hi himpulu ta walu ya natoy hi amanan hi Xerxes, at hiyay nipallog ay hiya. Himbumagga ya nipabanggad anuh Vashti hi palasyu ti hiyay hi inanan ali, at nidugah di nanugunanah nan imbaluynan mumpapto'. Ya hi Vashti ya natoy hidin 424 B.C.

din hopapna, ya din inat Vashti, ya nan inyuldinan ma'at ay hiya.* ² Ya inalin nan babaalnay, “Hay maphod hi atom, Apu, ya mumpa'anap'ah nan ma'apgohan an balahang an mi'id ah nangelo'. ³ At pot'om di udumnan u'upihyal hinan hinohhan provincia ta mumpilidah nan mun'a'apgohan an babalahang, ya inyalidan amin hituh palasyud Susa, ya impipapto'mu didan Hegai an baalmun nabahigan an mumpapto' hinan binabain a'ahawam ta hiyay mangipaphod hi tigawda. ⁴ Ya he"ay mumpilih nan babain pa'appohdom hi mihukat ay Vashti an ahawam.” At penhod nan Alin hi Xerxes nan inalida, ya inunudna.

⁵ Ya hidid Susa ya wada han Hudyun hi Mordecai† an hina' Jair an imbaluy Shimei an hina' Kish an nalpuh holag Benjamin, ⁶ ya hi Mordecai di ohah nan niddum hidin tatagun nun'ipadpap nan Alin hi Nebuchadnezzar hi ad Jerusalem hidin nangilayawandah din alid Judah an hi Jehoiachin ta impiyuyna didad Babylon an babluyna.‡ ⁷ Ya wada han penghan di agin Mordecai an hay ngadanah Hebrew ya hi Hadassah§ an ma'apgohan ya ma'amnawan di pangod'odolna,

---

* **2:1** Manu ay inaliwan nan Alin hi Xerxes nan dadan an ahawanah nabayag ti do'ol di impapto'nah nan numbino'ob'on an gubat ad Greece (bahaom nan footnote di Esth. 1:3 ta innilaom di udumnah aat ten numbino'ob'on an gubat ad Greece). † **2:5** Hiyah ne Hentil an ngadana, mu agguy nibaag hinan Bibliay ngadanah nan hapit di Hudyu. Ya hay nalpuwan ten ngadan ya nan bulul di iBabylon an hi Marduk. ‡ **2:6** II Ki. 24:8-17; II Chron. 36:9-10. § **2:7** Hay pohdon ten ngadana an ibaga ya *myrtle* an ohan kalahin di ayiw.

ya hay ohah ngadana ya hi Esther.* Ya hidin natayan nan o'ommodna ya inawit Mordecai ta hiyay nangipa'ilog an imbilangnah imbaluyna.

⁸ Ya dumalat heden uldin nan ali ya do'olday mun'a'apgohan an babalahang an niyuy hinan palasyun nan alid Susa, ya hi Esther di ohan nid-dum ay dida. Ya hi Hegai di napt'o' an mangipapto' an amin hinan binabai. ⁹ Ya heden nannigan Hegai ay Esther ya pa'appopohdona hiya, at hiyay nunnaudonan impaphopaphod di tigawna, ya hay mapolhat di impa'apa'anan hiya. Ya piniliny pituh nan binabaih dih nan palasyu ta diday manalimun ay hiya, ya nidat nan ma"aphod an kuwaltuh ihinana.

¹⁰ Ya pinadanan Mordecai hi Esther ta adina ahan ibabbaag an hiya ya Hudyu. ¹¹ Ya abigabigat ya gun umuy hi Mordecai hinan gettaw an mumbinangngadan hi hinagang di awadan Esther ta innilaonay ma'ma'at ay hiya.

¹² Ya hintawon di pangipaphopaphodah tigaw nan babalahang. Nan onom di bulan ya hiyay gunda pangiyamyudan hinan lanan myrrh, ya onom goh di bulan hi pangiyamyudandah nan bangbanglu ya nan udum an miyamyud. Ya wa ay ta nalpah hanan ma'at ya ma'ohha'ohhadan miyuy hinan ali. ¹³ Ya malgom hinan gina'un pohdon nan babalahang hi igina'u di hiyay idatdah nan gutud di ayandah nan palasyun di ali. ¹⁴ Ya nan mahdom di umayandan hinohhah nan ali, ya nan mabiggat ya umuydah nan nat'on an kuwal-

---

* **2:7** Hay pohdon ten ngadana an ibaga ya *bittuan*.

tun ihinan di binabain udum an inyahawana,[†] ya hay mangipapto' ay dida ya hi Shaashgaz an oha goh an nabahigan an baal nan ali. Ya adi mabalin an mumbanggad hinan wadan di ali an ammuna nan pohdon nan ali ti bugwaonay ngadanah di di hiyay mumbanggad hi umuy hinan ali.

¹⁵ Ya unat goh nadatngan di pangiyayandan Esther hinan ali ya inusalna din inalin Hegai an mangipapto' ay didah usalona. (Hi Esther ya imbaluy Abihail an inagawit Mordecai an ommodona.) Ya an amin nan nannig ay Esther ya pa'appopohdonda hiya. ¹⁶ Ya inyuydah Esther hinan Alin hi Xerxes eden miyapuluy bulan an ma'alih Tebeth, ya hiyah ne miyapitun tawon hi nun'alian Xerxes.[‡]

¹⁷ Ya nidugdugah di pamhodnan Esther ya un nan udumnan babalahang. At impiyuklupnan Esther nan uklup di ahawan di ali ta hiyay ahawanan ma'alih queen ta bo'on mahkay hi Vashti. ¹⁸ Ya indadaan nan aliy ongol an gotad hi a'e'gonan Esther, at impa'ayagnan amin nan u'upihyalna ya nan ma'al'alin tatagu. Ya impa'innilanan amin hinan tataguh nan provinjian hinakup di pumpapto'ana an ngilinondah den algaw, ya waday mun'apla'an an ipa'dawnah nan tatagu.

Hay Namaliwan Mordecai hinan Ali

[†] **2:14** Didan binabai ya ma'alih concubine ti diday legal an a'ahawan di ali, mu paddungnay unda hay miyad'adwa an a'ahawana ti manghan di biyangda, ya nan imbabaluyda ya adida middum hinan ipaboltan amada. [‡] **2:16** Unu December 479 B.C., unu January 478 B.C.

19 Ya waday pidwan di na'amungan din balahang, ya ohah Mordecai hi pento' nan alih upihyalna, ya hay pun'upihhinaana ya wah nan way pantaw di allup. § 20 Ya aggyu inal'alin Esther an hiya ya Hudyu ti hiyah ne intugun Mordecai. At inunudna an umat hidin nangun'unudanan hiyah din a'ung'ungnganah nangipapto'anan hiya.

21 Ya heden puntamuan Mordecai hinan way pantaw di allup ya waday duwan guwalyah nan pantaw di kuwaltun nan ali an hay ngadanda ya da Bigthana ay Teresh. Daden duwan guwalya ya waday boholdah nan ali, at ninomnomdan patayon hiya. 22 Mu ininnilan Mordecai henen ninomnomdah aton, at imbaagnan Esther an queen an ahawan nan ali ta hi Esther nangipa'innilah nan alih nan inalin Mordecai. 23 Ya unat goh minahmahan nan Alin hi Xerxes an immannung henen imbaag Mordecai at impapatoyna daden duwan u'upihyalnan linala'i an impitayuna.* Ya hanan na'at ya impitudo' nan alih nan liblun itud'an nan ma'ma'at hinan babluy.

3

Hay Nunnomnoman Haman an Mamatoy hinan

---

§ 2:19 Hay pantaw di allup di awadan nan mumpun'endog an mumpumpapto', ya nan huhuwis hi kulti, ya nan udumnan mungkumeldu ti gun maluh di tataguh di. * 2:23 Inila tu'u an nan ilanhaanah nan krus di nahamad an moltan di iRome hinan adi mangngol, mu nan iPersia ya adi umat hina ti unda impitayun nan adi mangngol hinan ongol an poste. Ya na'ah'upan hidid Persia di do'ol an latlatun mangituduh aat ten molta.

Hudyu

¹ Agguy nadnoy* ya impabagtun nan Alin hi Xerxes di haad Haman an hina' Hammedatha an nalpuh holag Agag† ta hiyay na'abbagbagtuy haadnah nan pumpapto'an nan ali. ² Ya an amin nan u'upihyal hinan pantaw di allup nan ali ya nunhippida, ya inyungyungdah hinagang Haman an hiyah ne immandal nan alih atonda. Mu hi Mordecai ya agguyna inunud.

³ Ya nan udum an u'upihyal hinan pantaw di allup ya hinanhanandan hiyay dumalat ta adina unudon nan immandal nan ali, ⁴ ya abigabigat ya gunda alyon ta unudona nan immandal nan ali, mu agguyna damdama inunud. At la'tot ya inalinyay dumalat an inalinyay, "Ha" in ya Hudyua', at

---

* **3:1** Ma'innila an naluh di opat an tawon (Esth. 3:7; 2:16-17).

† **3:1** Mid mapto' ya hiya ya nan Alin hi Agag an agguy impapatoy nan Alin hi Saul, mu pinatoy Samuel (I Sam. 15:20, 32-33). Nan nabagtun ommodnah din penghana ya hi Amalek (Gen. 36:12), ya nan do'ol an holag Amalek di ni'gubat hinan Hudyuh din nunle'le'dandah nan mapulun hidin immayandad Canaan (Ex. 17:8-16; Deut. 25:17-18; I Sam. 14:47-48), hiyaat un ma'abbungot hi Apo Dios ay didah engganah apogpoganda (Ex. 17:16). Ya hidin dimmatong nan Hudyud Canaan ya immandal Apo Dios ay dida ta ginubatda dida ta ubahonda didan holag Amalek (Deut. 25:19), mu agguy na'at hidin amatagun Joshua. At hidin nun'alian Saul ya impidwan Apo Dios an immandal ta ubahonday holag Amalek, mu wada damdamay agguy natoy (I Chron. 4:42-43). At palpaliwan ta naluh di hi'itangan lemay gahut an tawon an mataguh Haman ya gun ninaynayun damdamay ni'bohholan nan holag Amalek hinan Hudyu.

hiyanan adi mabalin an munhippia' ay Haman.”‡

At inalidan Haman hede han inalina ta inni-laondah unna abuluton henen ato'aton Mordecai.

⁵ Ya unat goh tinnig Haman an adi munhippi ya munluung hi Mordecai ay hiya ya ma'abbungot.

⁶ Ya hidin nanginnilaanan Hudyuh Mordecai ya ninomnomnan adi un ohah Mordecai hi mipapatoy ti mahapul an mapatoy an amin nan Hudyun numpi'hituh nan babluy an hinakup nan pumpapto'an Xerxes.

⁷ Ya heden miyapulu ta han duwan tawon hi numpapto'an nan Alin hi Xerxes eden hopap di bulan an ma'alih Nisan§ ya immandal Haman an mumbibinnunutda ta panginnilaandah gutud di algaw ya bulan hi pangatanan den ninomnomnah ma'at. At hay nabunut hi gutudna ya nan miyapulu ta han tulun algaw* di ma'alih Adar an miyapulu ta han duwan bulan.†

⁸ Ya inalini Haman hinan aliy, “Ihnaday udumnatan tatagun ni'hituh nan numbino'ob'on an provinciah nan hinakup di pumpapto'am an hinat'on di ugalida an adi meyengngoh hi ugalin di udumnatan tatagu, ya adida goh unudon di uldin hitun babluy tu'u. At hiyanan adi maphod hi un tu'u abuluton di umat hina! ⁹ Ya abulutom ay ya

---

‡ **3:4** Adi paniaw hinan Hudyun munhippih nan nabagtun upihyal unu ali (I Sam. 24:8; II Sam. 14:4; I Ki. 1:16), at bo'on heney dalatnah agguy nunhippian Haman. Manu ay agguy nunhippi ti hiya an Hudyu ya binoholnan amin di holag Amalek an umat hinan amabungot Apo Dios ay dida. § **3:7** Unu March-April, 475 B.C. Ya nan bulan an Nisan ya nipaddung hinan bulan an Aviv.

* **3:7** Hiyah ne nitudo' hinan verse 13. † **3:7** Unu April-May, 474 B.C. At waday himpulu ta ohan bulan hi pundadaanandah un ma'at.

iyuldinmu ta mipapatoydan amin. Ya atom ay ya itulag'un he"a an idat'uy tuluy gahut ta han napat di libu ya han hiyam di gahut ta han hiyam hi kiluh silver ta mitalepon hinan puntalepnam hi pihhun tun babluy tu'u."‡

¹⁰ Ya inabulut nan ali, at linuh'upna din henghengan din gunda pummalkah nan miyuldin, ya indatnah nan buhul di Hudyun hi Haman an hina' Hammedatha an nalpuh holag Agag. ¹¹ Ya inalin nan ali ay Haman di, "Okod'ah atom ay danen tatagu, ya intaleponmu nan pihhum."§

¹² Ya hidin miyapulu ta han tulun algaw eden hopap di bulan* ya impa'ayag Haman din puntudtud'on nan ali, at nun'alinan amin nan uldin, ya gunda itudo', ya imbalindah numbino'ob'on an hapit nan tatagu ta midat hi an amin hinan gogobelnadol ya nan u'upihyal hinan babluy. Ya hanan tudo' ya nitudo' di ngadan nan Alin hi Xerxes, ya immalkada nan henghengna. ¹³ At hennagday mumpangiyuy hinan tudo' hinan numbino'ob'on an babluy. Ya hay nitudo' ya mipapatoy an amin nan Hudyu an ungunga, ya mina'ilog, ya nan nun'ala'ay unu nun'a'in'inna, ya ta'on nan

---

‡ **3:9** Intudo' Herodotus an hay uyap di pihhun na'amuy'amung hi hintawon hinan Pumpapto'an ad Persia ya lemay gahut ta han himpuluy libu ya han hiyam di gahut ta han himpulu ta tujuh kilu ta mitalepon hinan puntalepnan hi pihhuda. Ya gulat ta nepito' hene at mattig an 2/3 di uyapnan indat Haman! Mid mapto' ya hay panggalanah ongol an pihhuna ya nan inadangyan nan Hudyun abakona. § **3:11** Gapu ta agguy inabulut nan aliy pihhun indat Haman at implanun Haman ta midat hinan mangipapatoy hinan Hudyu (verse 13). * **3:12** Unu April 17, 474 B.C.

ung'ungungnga. Ya un hin'algaw di apatayanda an nan miyapulu ta han tuluy algaw hinan bulan an Adar.† Ya mahamham an amin nan gina'uda ya banohda. ¹⁴ Ya mahapul an mipa'innilan amin hinan abablubabluy nan nitudo' ta way atondan mundadaan enen algaw an a'atana.

¹⁵ Dumalat heden immandal nan ali ya nun-naudon din nahnag an immuy nangipa'innilah nan tatagud Susa ya un mahkay mipa'innilan amin hinan abablubabluy. Ya heden gutud ya hiyay numanomnoman nan tatagud Susa.

Ya wan da Haman ya nan ali ya wah didan mun'am'amlong an mun'in'inum.

4

Hay Numpabadangan Mordecai ay Esther

¹ Unat goh ininnilan Mordecai nan aat di nitudo' hi ma'ma'at ya numpi'inay lubungna, ya nunlubung hi langgut, ya nun'iloglognay dapul, ya lene'odna nan babluy an gunna it'u' an kumilah punha'itan di punnomnomana ² ta nangamung hinan way pantaw di allup hinan palasyun di ali. Mu agguy hinumgop ti adida pahgopon nan nunlubung hi langgut. ³ Ya unat goh nipa'innilan amin hinan babluy din inyuldin nan ali ya nidugah an way ohah nan Hudyu ya emebeldan kimmila, ya nunlangduda, ya numpunlubungdah langgut, ya numpumpu'upu'dah nan dapul.

---

† **3:13** Unu March 7, 473 B.C.

⁴ Ya unat goh imbaag din babain baal Esther ya nan nun'abahigan an baalna nan gun inat Mordecai ya numanomnom hi Esther. At impiyuynay maphod an lubung ay Mordecai ta hukatana din langgut an inlubungna, mu adi ahan abuluton Mordecai. ⁵ At hennagnah Hathak an din pento' nan alih baalnan bahig ta umuy hi awadan Mordecai ta hanhananay dumalat ta atonay umat hina.

⁶ At immuy hi Hathak hi awadan Mordecai hinan way plasa an hinagang nan pantaw di allup di palasyu. ⁷ Ya unat goh minahmahana ya imbaag Mordecai ay hiyan amin di na'na'at, ya imbaagna goh nan pihhun intulag Haman an idatnah nan babluy ta mipapatoy an amin nan Hudyu. ⁸ Ya indatnan hiyay ohah nitud'an din uldin nan alid Susa hi apatayan an amin nan Hudyu ta idatnan Esther, ya inalinan hiyay, “Ibaagmun Esther tun ma'ma'at, ya alyom ay hiya ta umuy mumpahpahmo' hinan ali ta hom'ona nan i'ibbanan Hudyu!”

⁹ At numbangngad hi Hathak ay Esther, ya imbaagnan amin din inulgud Mordecai. ¹⁰ At hennag goh Esther hi Hathak an inalinan hiyay umuyna alyon ay Mordecai an inalinyay, ¹¹ “Waday uldin nan ali an wa ay di tagun un nonongan immuy hinan gagwan di palasyun nan ali an umuy mannig ay hiya an aggyu na'ayagan ya mamolta ta mipapatoy.* Ya ininnilan an amin di tataguh nen uldin an mete"ah nan

---

* **4:11** Intudun nan nuntudo' hi history an hi Herodotus hinan libluna (chapter 3, section 118, verse 140) an immannung an mapatoy nan aggyu na'ayagan.

u'upihyalna ta engganah nan tataguh nan babluy. Ya hay adi mapatoy hi umuy ya ammuna nan pangidongdongan nan alih nan balitu' an ho'ho'dod an hul'udna.† Mu ten himbulan di agguay nangayagan nan alin ha"in.”

¹² Ya unat goh inninnilan Mordecai henen in-alin Esther ¹³ ya impaadna goh di nambalnan Esther an inalinay, “Adim ehdol an gapu ta wah na'ah nan palasyu ya mabaliwan'a an ta"on un'a Hudyu. ¹⁴ Ya gulat ta un'a dindinong ad ugwan ya waday udum an bumadang hitun i'ibba tu'un Hudyu ta mabaliwanda. Mu he"a ya nan i'ibbata ya mapatoy tu'un amin. Ya maphod ta ad ugwan an gutud di umat hituh ma'at ya he"ay ahawan nan ali, ya ta waday ma'atmu!”

¹⁵ Ya impehngag goh Esther di nambalnan Mordecai an inalinay, ¹⁶ “Amungom an amin nan Hudyun numpi'hituh tud Susa, ya inalim ay dida ta ilangduana' an iluwaluan. At mahapul an adi ayu mangan, ya adi ayu umin'inum hi tuluy algaw hinan mapatal unu mahdom. Ya ta"on un ha"in ya nan baal'un binabai ya atonmi goh. Ta nalpah ay ya unna' mahkay umuy hinan alin ta"on hi un adi iyabulut di uldin, ya wa ay ta hiyay apataya' ya ta"ongkay.”

¹⁷ At inunud Mordecai an amin din intugun Esther hi atona.

---

† **4:11** Henen balitu' an hul'ud nan ali ya bo'on hay pundal-dallanay pangusalana ti ho'ho'dod, at adi mabalin. Mu hay pangusalana ya hiyah ne ohan mangipattig hi aat di haadna an ali an ma'alih scepter, ya idongdongnah nan umuy an agguay na'ayagan ta way atonan manapah nan ngamngamna.

5

Hay Nangayagan Esther hinan Ali ya hi Haman ta Me"andan Hiya

¹ Hidin miyatun algaw hi nangilangduandan nunluwalu ya inlubung Esther din lubung di queen, ya immuy timma'dog hinan salas hi bunol di palasyun nihagang hinan kuwaltun awadan di tronon di ali. Ya heden gutud ya wah di nan alin inumbun hinan umbunanan hinahagangna nan pantaw. ² Ya unat goh tinnignah Esther an tuma'ta'dog hinan dola ya indongdongna din balitu' an ho'ho'dod an hul'udna. At immuy hi Esther an neheggon, ya dinapana nan ngamngam din hul'ud.

³ Ya inalin han alin hiyay, “Anaad udot ta immali'a? Hay ibagam an ahawa? Alyom di pohdom ta idat'u an ta"on un nan godwan tun babluy an pumpapto'a!”

⁴ Ya tembal Esther an inalinay, “Apu, pohdom ay ni' ya ayaga' da'yun Haman hinan wada' ta me"an ayun ha"in ad ugwan ti idadaana' da'yuh ma'an.”

⁵ Ya inabulut nan ali, at nunnaudonan impa'ayag hi Haman ta umuyda me"an hinan iyayag Esther.

At immuy nan ali ya hi Haman. ⁶ Ya heden gutud di pun'in'inumandah bayah ya inalin goh nan alin Esther di, “Ibaagmu mahkay di pohdom ta idat'u! Ya ta"on un nan godwan tun babluy an pumpapto'a' di ibagam at idat'u!”*

---

* **5:6** Inilan nan Alin hi Xerxes an waday aptan ahan an ibagan Esther ay hiya, at hiyanan immuy ay hiya an ta"on un hiyay apatayana.

7 Ya inalin Esther di, “Hiyah te pohdo' hi ibaga', 8 Apu an nabagtun ali. Gulat ta immannung an waday pamhodmuh nan ibaga' ya ipa'annungmun aton nan pohdo', at ayaga' goh da'yu ta umali ayun Haman hi ma'et ta idadaana' da'yu goh hi ma'an ta hiyay pangibaaga' hinan pohdo' an ibagan he"a.”

Hay Nunnomnoman Haman an Mangipapatoy ay Mordecai

9 Nidugah di amlong Haman hidin pimmitawanah nan palasyu. Mu unat goh tinnignah Mordecai hinan pantaw di allup nan palasyun di ali an agguy nunluung hi pange'gonanan hiya ya ma'abbungot. 10 Mu enedpolnay bungotna, ya immanamut.

Ya impa'ayagna din liligwana ya hi Zeresh an ahawana. 11 Ya hiyah ne nangipahiyaanah inadangyana, ya nan ado'ol di imbabaluynan linala'i,† ya nan nangipabagtuan nan alih haadna, ya impahiyana goh an na'abbagbagtuy haadna ya un nan udumnan u'upihyal nan ali. 12 Ya bo'on hana ya anggay di inalinan dida ti inalina goh di, “Ha" in ya anggay di inayagan nan Queen an hi Esther ta inibbaa' nan ali, ta immuy ami ne"an hinan indadaana! Ya hi ma'et ya umuy ami goh an me"an! 13 Mu hana ya mi'id di hulbidah un

---

† **5:11** Da Haman ay Zeresh ya himpuluy imbabaluydan linala'i (Esth. 9:7-10). Ya intudo' Herodotus an ohan nuntudo' hi history hidin penghanay aatda (an nitudo' hinan chapter 1, section 136) an nan iPersia ya ipahiyada ya lagbuanday pamilyan do'ol di imbabaluy nah linala'i.

wagwada han Hudyun hi Mordecai an u'umbun hinan way pantaw di allup nan palasyun di ali!”

¹⁴ At inalin nan ahawana ya nan liligwanay, “Goh mah ta mumpa'amma'ah napitu ta han lemay umpih inata'nang di pangitayunan ay hiya? Ya alyom hinan alih ma'et ta ipitayunah Mordecai ta umamlong'an umuy me"an!”

Ya ma'am'amlong hi Haman eden inalida, at numpa'ammah itayunan di tagu.

6

Hay Nange'gonan nan Alin Mordecai

¹ Heden nahdom ya timmu'al han ali, at impa'alana din liblun nitud'an an amin di na'na'at hinan babluy, at imbahadan hiya.

² Ya nadatngan din nitud'an di inat Mordecai hi nangipa'innilaanah nan alih aat di pamatayan da Bigthana ay Teresh ay hiya an didana din linala'in guwalyah nan pantaw an ihinan di ali.*

³ Ya unat goh dengngol nan alih nen imbahada ya inalinay, “Ngadan nen lagbun nidat ay Mordecai hi namaliwanan ha'in?”

Ya inalin din babaalnay, “Mi'id ah nidat, ya mi'id ahan ah na'at hi nangipa'amlong ay Mordecai.”

⁴ Ya inalin nan aliy, “Ngadan de han wah nan gettaw?” Ya nipaddeh ede ya hinumgop hi Haman ta umuy mi'hapit ay hiyah aat di pangitayunan-dan Mordecai hinan impiyammana.

---

* **6:2** Henen nitudo' ya lemay tawon di naluh ya un mibahah nen pamatayanda (Esth. 3:7; 2:16).

⁵ Ya tembal nan babaalnan inaliday, “Wah dih Haman an timma'ta'dog hinan gettaw.”

Ya inalin nan aliy, “Pahgoponyu.”

⁶ Ya unat goh himmigup hi Haman ya inalin nan alin hiyay, “Hay maphod nin hi ato' an mangipat-tig hi a'e'gonan nan tagun penhod'un ipabagtu?”

Ya hay inolman Haman ya alyonah nom-nomnay, “Ngadan udot nan pohdon nan alin ipabagtu? Ha"nin nin ahan an mi'id udum!”

⁷ At inalinay, “Gulat ta pohdom an ipabagtuy ohan tagu ya umat hituy atom: ⁸ ipa'alam di ohah nan lubung di ali, ya nan kabayun nuntakayam an napngotan hi nabalul an pongot, ⁹ ya impa'ayagmuy ohah nan nabagtun upihyalmu ta ipilubungna nan lubung di ali enen tagu,† ya nuntakayonah nan kabayum, ya initnudnan iyuy hinan kulhah nan babluy an gunna it'u' an alyonay, Hiyah te umatan di aton nan alin mangipabagtuhan nan tagun pa'appohphodona!”

¹⁰ Ya tembal nan alin inalinay, “At punnaudom ta eka alan nan lubung'u ya nan kabayu' ta usalon Mordecai an Hudyu an wah nan pantaw nan allup di palasyu' an mun'adug!”

¹¹ At innal Haman din lubung di ali, ya impilubungnan Mordecai, ya nuntakayonah din

---

† **6:9** Hay ninomnom nan do'ol an tataguh din penghana ya gulat ta waday munlubung hinan lubung di ibbanan tagu at mitolman nan udumnan aatna ya anabagtunan hiya. Nan opat an na'atana ya hi Elisha (II Ki. 2:13-14), ya nan Nabagtun Padin hi Joshua (Zech. 3:1-10), ya nan babain agguy natdu' di matyamna (Mk. 5:27), ya nan tatagun Apo Dios hinan Hinlibuy Tawon (Isa. 61:3, 10). Mu bo'on heney umipa'amlong hinan mangilubung ya anggay ti umipa'amlong goh hinan ad lubung ti iyamlongna hiya.

kabayu, ya enle'odna hiyah nan babluy, ya gunna it'u' an alyon di, “Tigonyuy pangat nan alih nan tagun pohdonan ipabagtu!”

¹² Ya unat goh nalpah ya numbangngad hi Mordecai hinan puntamuanah nan pantaw di allup nan palasyu, mu hi Haman ay atog ya nunnaudonan immanamut hi abungna an hinophopanay uluna ti nidugah di baina. ¹³ Ya inulgud Haman an amin nan na'na'at ay ahawana ya din liligwana.

Ya inalin ahawana ya nan liligwanay, “Gapu ta hi Mordecai an nangidat hi abainam ya Hudyu at hiyanan adi'a pa"abak ay hiya! At hiyah te te"an di apa"iam!”

¹⁴ Ya heden gunda punhahapitan ya dimmatong daden bahig an baal nan ali, ya inawitdah Haman ta umuy me"an hinan indadaan Esther.‡

7

Hay Nangipapatayan nan Ali ay Haman

¹ Immuy goh da Haman ya nan ali an me"an hi awadan Esther. ² Ya unat goh wan umin'inumandah bayah ya inalin goh nan ali ay Esther di, “Ibagam mahkay di pohdom hi alyon ta idat'u, ti inali' ay he"ay idat'un he"ay godwan tun babluy an pumpapto'a' hi un hiyay pohdom!”

³ Ya tembal Esther an inalinay, “Gulat ta immanung an hom'ona' ya badangana' at abulutom tun pohdo' an ibagan he"a! Ya hiyatuy ibaga': adim

---

‡ **6:14** Hay ugalidah din penghana ya waday mangawit hinan me"an an ta"on un nalpah an na'ayagan. Nan duwan na'atana ya nan a'agin Joseph (Gen. 43:15-26) ya nan middum hinan way kasal (Mat. 22:1-14).

ni' ahan iyabulut an matoya', ya ta'on un nan i'ibba' an Hudyu! ⁴ Ti ha'in ya nan i'ibba' an Hudyu ya nabayadan di nitaguanmi* ta mipapatoy ami! Ya gulat ta un ami nahbut ta numbalin amih baal at unna' didindinong an adi' ibagan he"a ta adi'a mahaliwa, mu ten magadyuh an mapatoy ami an amin!"

⁵ Ya inalin nan ali ay Esther di, "Hay ngadan nen tagun natulid an mangat hi umat hina?"

⁶ Ya tembal Esther an inalinay, "Henen buhulmin Hudyun mangipaholholtap ay da'mi ya heten na"appuhi ahan an tagun hi Haman!"

Ya ma'atta'ot hi Haman hinan ali ya hinan ahawanan queen. ⁷ At ma'abbungot nan ali, ya nakak ta immuy hinan way galden hidih nan palasyu. Ya inolman Haman an nan ali ya ipapatoyna hiya, at hiyaat un agguy nakak ta numpahpahmo' hinan Queen an hi Esther ta adi mapatoy.

⁸ Ya unat goh numbanggad nan alih nan kuwaltu ya wah din nunhihippih Haman an inye'eddonah nan way inumbunan Esther. Ya nuntu'u' nan alin inalinay, "Nen unmu goh alyon ta elo'mu nan ahawa' hitun palasyu'?"

Ya unat goh hinapit nan alih ne ya hinophopan nan baal di ulun Haman.† ⁹ Ya hi Harbona an ohan nabahigan an baal nan ali ya inalinay, "Hi

---

* **7:4** Esth. 3:9. † **7:8** Manu ay hinophopan nan baal di ulun Haman ya na'awatana an mapatoy hi Haman ti hiyah ne implanun nan alih ma'at ay hiya (verse 7). Ya hay ugalin di udumnah din penghana ya hophopanday ulun di mapatoy ta adida tigon nan angah di alin mumpapto' ay dida. Mu adi umat hinay ma'at ad abuniyan ti mid mangipawah nan kimmulug an mannig hinan angah Jesus (Rev. 22:4).

Haman ya ihnay impiyammana an napitu ta han lemay umpiy inata'nangnan wah din nedelloh hinan abungna, ta way pangitayunana ay Mordecai an din namaliw ay he"a!"

Ya immandal nan alin inalinay, "Itayunyuh Haman enen impiyammana!"

¹⁰ At intayundah Haman hinan impiyammanah pangitayunana ay Mordecai.

Ya unat goh nalpah hanan na'at ya na'udyaan mahkay din bungot nan ali.

8

Hay Inyuldin nan Alih Aton nan Hudyu

¹ Henen algaw ya indat nan Alin hi Xerxes hinan ahawanan amin din inadangyan Haman an buhul nan Hudyu.* Ya inyuydah Mordecai hinan wadan di ali ti inalin nan Queen an hi Esther ay hiya an omodonah Mordecai. ² Ya linuh'up nan ali din henghengnan pummalka an din binanggadna ay Haman, ya indatna ay Mordecai. Ya ene'kod Esther ay Mordecai ta hiyay manalimun an amin hinan inadangyan Haman.

³ Ya immuy goh nunhippih Esther hi inayungan nan ali ta ni'hapit an limmugwalugwan nangiyal'alu' ay hiya ta adina ituluy din nappuhin ninomnom Haman an ma'at hinan Hudyu. ⁴ Ya indongdong nan ali din balitu' an hul'udna, at

---

* **8:1** Hi Herodotus an nuntudo' hi history hidin penghana ya intudo'na an bagin nan ali nan inadangyan nan tagun namalbalih nan ali (chapter 3, verses 128-129), ya ta'on hi Flavius Josephus (37-100 A.D.) an oha goh an nuntudo' hi history hidin penghana ya intudo'nah ne (*Antiquities* chapter 11, verse 17).

timma'dog hi Esther. ⁵ Ya inalinay, “Gulat ta pa'appohpohdona' ya wa ay ta abulutom heten alyo' ya iyuldinmu ni' ahan ta adi ma'unud din inyuldin Haman an hina' Hammedatha an nalpuh holag Agag an apatayan an amin di Hudyu an numpi'hitun amin hinan babluy an pumpapto'am! ⁶ Ti adia' ahan pa"edpol hi pan-niga' hinan pun'apatayan nan i'ibba' an Hudyu ya nan pamilya'!”

⁷ Ya inalin nan ali ay da Esther ay Mordecai di, “Dan hay numanomnomanu? Ya wan impitayun'uh Haman ya indat'un he"an amin din gina'unan dumalat nan nappuhin ninomnomnah pangipapatayanan da'yun Hudyu! ⁸ Mu hana ay an uldin'un namalkaan hi hengheng'u ya adi nonongan mahukatan! Mu mabalin an iyammayuy uldin hi abaliwan nan i'ibbayun Hudyu, ya minalkaanyuh nan hengheng'u, ya impiwa'atyu.”

⁹ At heden miyaduwampulu ta han tujuh algaw hinan miyatlun bulan an ma'alih Sivan[†] ya impa'ayag Mordecai nan puntudtud'on nan ali, ya impitudo'nay tudo'nah nan Hudyu, ya hinan gogobelnadol, ya an amin hinan u'upihyal hinan hinggahut ya han duwampulu ta han pitun provincian mete"ad India ta nangamung ad Ethiopia. Henen tudo' ya nibalin hinan numbino'ob'on an hapit hinan babluy an ipiyayana, ya namaman nitudo' hinan hapit di

---

[†] **8:9** Unu June 25, 474 B.C. Mattig an naluh di duway bulan ya han himpulun algaw an nipalpuh din nangiyuldinan Hamon ta engganad ugwan hi nangiyuldinan Mordecai (Esth. 3:13).

Hudyu.‡ ¹⁰ Ya hanan tudo' an impiyuy Mordecai ya napelmaan hi ngadan nan ali, ya namalkaan goh hinan henghengna. Ya impehnagdah din baal an numpuntakay hidin mun'abi'ah an tumagtag an kabayun nan ali.

¹¹ Ya nipa'innilah nan tudo' an iyabulut nan ali an mabalin an ma'amung nan Hudyun wah nan hinohhan babluy ta ibaliwday odolda, ta wada ay di mangubat ay dida, ya nan a'ahawada, ya imba-baluyda ya mabalin an pumpatoyda dida, ya mabalin an hamhamonda nan gina'un nan buhulda.

¹² Ya nan uldin ya ma'unud hi an amin hinan abablubabluy an pumpapto'an Xerxes hidin nagtudan di algaw an apatayan an amin nan Hudyuh din miyapulu ta han tulun algaw hinan miyapulu ta han duwan bulan an ma'alih Adar.§ ¹³ Niyammah ten uldin, ya nipa'innilah amin hinan Hudyun mi'gubat hinan buhulda nan agtudan nan algaw an a'atana.

¹⁴ Ya nunnaudon nan nangiyuy hinan tudo' an numpuntakay hinan mabi'ah an kabayun nan ali, ya ta'on un ad Susa ya nipa'innilah den uldin.

¹⁵ Ya pimmitaw hi Mordecai hinan palasyu an nunlubung hinan umat hi lubung di ali an mumpugagaw* ya mumpaha', ya inggottapna

‡ **8:9** Hiyah te adu'oy ahan an verse hinan Biblia. Ya heten verse di teman nan ohan mensahen intudo' Rev. Dr. Lenard Newell hidin hopapnah din nangibaaganah nan tataguh un anaad ta ibalinay Hapit Apo Dios hinan hapit di iBatad ti ta'on un anu waday uldin an mamaliw ay didan Hudyu mu gulat ta mid nangibalin hinan uldin hinan hapitda tuwali at mapatoyda damdama ti agguyda na'awatan di aatna. § **8:12** Unu March 7, 473 B.C.

* **8:15** Unu blue.

nan mumbobollah an magayad an lubung an linen,† ya nun'uklup hi balitu', at nidugah di haadna.

Ya unat goh nalpah an nipa'innila din uldin ad Susa ya ma'am'amlong an amin din tatagu. ¹⁶ At nidugah di immamlongan nan Hudyu, ya e'gonan nan tatagu didan Hudyuh nan abablubabluy. ¹⁷ Ya an amin nan Hudyun wah nan babluy an nipa'innilaan nan uldin di ali ya ma'am'amlongdan den algaw, at nunggotadda. Ya wadaday udum an tatagun nangabulut hinan unudon nan Hudyu ti tuma'otdah nan Hudyu.

9

Hay Nangabakan nan Hudyuh nan Buhulda

¹ Unat goh nadatngan nan miyapulu ta han tuluh algaw hidin miyapulu ta han duwah bulan an ma'alih Adar* an hiyay algaw hi pangabakan nan buhul di Hudyun dida mu agguy na'at ti un at goh numbaliang ta nan Hudyuy nangabak ay dida. ² Ya an amin nan Hudyun ni'hituh nan babluy eden pumpapto'an nan Alin hi Xerxes ya nun'u'unnudanda ta midadaandah un way mangubat ay dida. At hiyanan nan udum an tatagu ya tuma'otdan dida, ya mi'id ah mangitulid an mangubat ay dida. ³ At an amin nan a'ap'apuh nan abablubabluy, ya nan mumpumpapto', ya nan gogobelnadol, ya nan u'upihyal ya hay badanganda ya nan Hudyu ti ta'tandah Mordecai. ⁴ Ti nundengwah nan abablubabluy an hi Mordecai,

---

† 8:15 Hiyah ne mundongngol an lo'ob an nalpuh nan nitanom an flax an ay paguy. * 9:1 Unu March 7, 473 B.C.

ya nipabagtuy haadna, ya gun umal'allay abalinana.

⁵ Ya numpatoy nan Hudyuy buhulda, ya inatday penhoddah nan bumobohhol ay dida. ⁶ At hay pinatoy nan Hudyuh did Susa an babluy nan ali ya lemay gahut an tatagu. ⁷ Ya ni'patoyda goh da Parshandatha, ya hi Dalphon, ya hi Aspatha, ⁸ ya hi Poratha, ya hi Adalia, ya hi Aridatha, ⁹ ya hi Parmashta, ya hi Arisal, ya hi Aridai, ya hi Vaizatha ¹⁰ an nan himpulun linala'in imbabaluy Haman an holag Hammedatha an buhul nan Hudyu. Mu aggyuda hinamham di gina'un nan numpatoyda.†

¹¹ Ya henen algaw ya waday nangipa'innilah nan alih bilang nan tatagun nun'apatoy hi ad Susa. ¹² Ya inalin nan ali ay ahawanan nan Queen an hi Esther di, “Ammunad Susa ya lemay gahut di tataguh napatoy ya un at nan himpulun linala'in imbabaluy Haman, at mid mapto' ya inyal'allanay na'at hinan udum an babluy! Ya hay udumnah pohdom goh hi ma'at? Ibaagmun ha'in, at ma'at an amin nan pohdom!”

¹³ Ya tembal Esther an inalinay, “Un ay ni' goh pohdom ya iyabulutmu ta aton nan Hudyu goh hi ma'et din inatdad annad. Ya pun'itayunda nan odol din himpulun nun'apatoy an imbabaluy Haman.”

¹⁴ At immandal nan ali an ma'at an amin hanad Susa. At nun'ipitayuna din odol nan imbabaluy

---

† **9:10** Ta'on un inabulut nan ali ta hamhamonday gina'un nan buhulda mu nan Hudyu ya aggyuda inat ti immandal Apo Dios hidin amatagun nan Alin hi Saul ta adida ahan hamhamon nan gina'un di holag Amalek (I Sam. 15:3).

Haman. ¹⁵ Ya heden miyapulu ta han opat hi algaw den bulan an ma'alih Adar‡ ya na'amung goh nan Hudyu ta ni'gubatda goh ad Susa, ya pinatoyda goh di tuluy gahut an tatagu. Mu agguyda hinamham di gina'un nan numpatoyda. §

¹⁶ Ya nan Hudyun wah nan udum an babluy ya na'amungda goh ta himbabaliwda, ya pinatoyday napitu ta lemay libuh nan buhulda. Mu umat goh an agguyda hinamham nan gina'uda.*

¹⁷ Ya heden nangatanda ya nan miyapulu ta han tuluh algaw den bulan an ma'alih Adar. Ya heden nabigat hi miyapulu ta han opat an algaw ya nun'eblayda ta nun'am'amlongda ya nunggotadda.

¹⁸ Mu nan Hudyun wah did Susa ya nan miyapulu ta han lemay algaw di nun'am'amlonganda ya nunggotadanda ti hidin miyapulu ta han tulu ya miyapulu ta han opat an algaw di numpamatayandah nan buhulda. ¹⁹ At engganad ugwan ya nan miyapulu ta han opat an algaw di bulan an ma'alih Adar di punggotadan ya pun'am'amlongan nan Hudyuh atawotawon an numpunhituh nan bababbabluy. †

Nan Gotad di Purim

²⁰ Ya intudo' Mordecai an amin din na'na'at, ‡

---

‡ **9:15** Unu March 8, 473 B.C. § **9:15** Bahaom nan footnote di verse 10 hi bagtuna. * **9:16** Bahaom nan footnote di verse 10 hi bagtuna. † **9:19** Ta'on ad ugwan an timpu ya waday duwan algaw hi punggotadan nan Hudyud Israel ti munggotaddah nan miyapulu ta opat an algaw di bulan an Adar, mu nan iJerusalem ya hay miyapulu ta leman algaw di punggotadanda. ‡ **9:20** Hiyaat un alyon nan udum an hi Mordecai di nangitudo' eten Liblu an Esther, mu mid mapto'.

ya impiwa'atnan amin hinan Hudyun wah nan numbino'ob'on an babluy an pumpapto'an nan Alin hi Xerxes. ²¹ Ya hay intudo'na ya inalinan dida ta egtadanda nan miyapulu ta han opat ya hinan miyapulu ta han lemah algaw hi bulan an ma'alih Adar di pun'am'amlongandah ata-wotawon ²² ti danen algaw di nangabakan nan Hudyuh nan buhulda, at adida mahkay munlung-daya ta undaat umamlong an munggotad, ya mun'i'iddatandah ma'an, ya idatandah adaw nan nun'awotwot.

²³ At inunudda din intudo' Mordecai hi ma'at, ya inabulutdan wa ay ta madatngan danen algaw ya hiyay gutud di gunda punggotadandah atawotawon ²⁴ ti hi Haman an hina' Hammedatha an nalpuh holag Agag an buhul nan Hudyuy nunnomnom hi mangubah ay dida. At *inyu'nuhda*§ ta panginnilaandah gutud di pumpangipapatayanah nan Hudyu. ²⁵ Mu im-muy ni'hapit hi Esther hinan Alin hi Xerxes ta ibaliwna nan tataguna. At impiyuyna din nitudo' an uldin an mangibaag hi ma'at ay da Haman ya nan imbabaluy na an numbaliang din ninomnom Haman an atonah nan Hudyu ta hiya ya nan imbabaluy na'atana ti diday nun'itayun hidin nun'ipiyamma. ²⁶ Ya danen algaw an pun'am'amlongan nan Hudyu ya nginadnandah Purim (an hay pohdonah ibaga ya *miyu'nuh*). Ya dumalat hinan intudo' Mordecai ya nan na'na'at ay didan Hudyu ²⁷ at numbalinon nan Hudyuh uldinda an ta"on nan imbabaluyda, ya nan holag-

---

§ 9:24 Hiyah ne *pur* hinan hapit di Hudyu, hiyaat un *Purim* di ngadan ten gotad.

dah pidwa, ya ta'on goh nan namhod an mum-balin hi Hudyu. Ya atawotawon eden agtudan nan duwan algaw eden bulan ya munggotadda ta pun'am'amlonganda ta atonda nan intugun Mordecai. ²⁸ At mahapul an atondan amin an Hudyu, ya ta'on un nan holagdah udum hi algaw, ya an amindan numpunhituh nan abablubabluy heden gotad di ma'alih Purim.

²⁹ At da Esther an hina' Abihail ya nan aginan hi Mordecai ya pinelmaanda nan miyadwan tudo' hi aat nan gotad di ma'alih Purim.

³⁰ Ya impiyuy Mordecai heden tudo' hinan Hudyun numpi'hitun amin hinan hinggahut ta han duwampulu ta han pitun provincian hinakup di pumpapto'an nan Alin hi Xerxes ta ipa'innilanan dida an malenggopda mahkay.

³¹ Ya immandalda goh an mahapul an waday punlungdayaanda an middum hinan gutud di gotad di Purim hi atawotawon hi un madatngan heden algaw an umat hinan pangunudandah nan punlangduanda. ³² Ya intudo'dah nan libludah den uldin nan ahawan di ali an hi Esther an din ma'unud hi gutud di gotad nan ma'alih Purim.

10

Hay Anabagtun nan Alin hi Xerxes ya hi Mordecai

¹ Immandal nan Alin hi Xerxes an mumbuwit-dan amin nan tataguh nan abablubabluy an ta'on nan nun'iyadagwin numpunhituh nan pingit di baybay. ² Ya an amin din mun'aphod an ina'inat nan Alin hi Xerxes ya nan nangi-pabagtuanah haad Mordecai ya nitudo' an amin

hinan liblun nitud'an nan ina'inat din a'alid Media ya ad Persia. ³ Ya hi Mordecai an Hudyuy nehnod di haadnah nan ali, ya hiyay nidugah an e'gonanda, ya pa'appohdon nan i'ibbadan Hudyu ti impapto'nay ipaphodanda ya lumenggopanda.

Nan Hapit Apo Dios
Ifugao, Batad: Nan Hapit Apo Dios (Bible)

copyright © 2018 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Batad Ifugao

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Audio recording © 2012 Hosanna

All rights reserved.

2021-02-08

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files
dated 29 Jan 2022

73caf6e3-622f-5761-a5ec-fa654aef623d